

УДК 373.211.24

**IMPLEMENTATION OF THE COMPETENCE APPROACH IN THE
PROFESSIONAL TRAINING OF THE FUTURE TEACHER OF BIOLOGY
РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ**

Krasnoshtan I. / Красноштан І.В.*c.b.s., as.prof./к.біолог.н., доцент,**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. *Визначено поняття професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя біології. Система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, рівні, ознаки, сфери професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя біології. Виділено екологічну і валеологічну компетентності для формування валеологічної культури, формування індивідуального становлення і розвитку валеологічних компетентностей у майбутнього вчителя біології.*

Ключові слова: *валеологічна компетентність, майбутній вчитель біології.*

Abstract. *The concept of professional and pedagogical competence of the future teacher of biology is defined. The system of competencies in education has a hierarchical structure, levels, characteristics, areas of professional and pedagogical competence of the future teacher of biology. Ecological and valeological competencies for the formation of valeological culture, formation of individual formation and development of valeological competencies in the future teacher of biology are allocated.*

Key words: *valeological competence, future biology teacher.*

Вступ.

Із розвитком компетентнісного підходу в освіті зростає закономірний інтерес дослідників до проблеми професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя біології (Б. Гершунський, В. Гриньова, М. Гриньова, В. Сластьонін та ін.).

Основний текст.

Педагогічна компетентність у дослідженні А. Маркової, ототожнюється з педагогічним професіоналізмом. Дослідниця стверджує, що професійна компетентність учителя – інтегроване утворення на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації. Професійна компетентність

учителя немає вузько професійних меж, оскільки від нього вимагається постійне осмислення соціальних, психологічних, педагогічних та інших проблем, які пов'язані з освітою.

Компетентнісний підхід полягає у зміщенні акценту з накопичування нормативно-визначених знань, умінь і навичок до розвитку у студентів природничих дисциплін здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Реалізація компетентнісного підходу передбачає осмислення загальних цілей освіти за умов її варіативності, необхідність змін у підходах і механізмах змісту та стандартах освіти.

Компетентнісний підхід в освіті значно ширший, ніж підхід з позицій предметних знань, умінь, навичок і включає в себе широкі гуманістичні, морально-етичні, екологічні, культурні, естетичні, мотиваційні та інші компоненти, націлені на творчість, дію, виконання, практичний результат [1].

Компетентність:

- індивідуальна характеристика особистості, яка визначається поєднанням психічних якостей, психічного стану, що дозволяє діяти самостійно і відповідально;
- володіння особистістю навиками і вмінням виконувати певні професійні функції;
- оцінювання чи вимірювання кінцевого результату навчальної праці;
- поєднання професійних знань, досвіду і здібностей, що дають змогу ефективно діяти у майбутній професії;
- включає когнітивну, операційно-технологічну, мотиваційну, етичну, соціальну, екологічну, поведінкову складові.

Реалізація компетентнісного підходу при підготовці майбутнього вчителя біології освітньо-культурної ситуації. Щодо кожної ситуації компетентності виділяють різні рівні її освоєння.

Система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, *рівні* якої складають:

- ✓ *ключові компетентності* – здатність студента здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні і культуровідповідні види діяльності, ефективно розв’язуючи актуальні індивідуальні і соціальні проблеми;
- ✓ *загальногалузеві компетентності* – компетентності, які формуються особистістю упродовж засвоєння змісту природничої освітньої галузі, а також уміння застосовувати їх на практиці для розв’язання індивідуальних та соціальних проблем;
- ✓ *предметні компетентності* – складова загальногалузевих компетентностей, яка стосується конкретного предмета.

Ключові компетентності включають:

- навчальну компетентність;
- культурну компетентність;
- громадянську компетентність;
- соціальну компетентність;
- підприємницьку компетентність
- екологічну компетентність.

Усі ключові компетентності мають характерні *ознаки*:

- багатофункціональність;
- надпредметність;
- міждисциплінарність;
- інтелектуальний розвиток.

Професійно-педагогічна компетентність охоплює всі сфери особистості та є провідною метою, до оволодіння якою повинен прагнути вчитель біології у процесі свого професійного становлення.

Л. Карпова виділяє *три сфери професійно-педагогічної компетентності вчителя*:

- мотиваційну;
- операційно-технологічну;
- саморегуляції [3].

Результатом сформованості професійно-педагогічної компетентності є готовність майбутнього вчителя біології до майбутньої діяльності, розвинений індивідуальний стиль діяльності та досконалий рівень розвитку професійно-педагогічної культури.

Серед ключових компетентностей операційно-технологічної сфери Л. Карпова окремо виділяє екологічну і валеологічну компетентності.

Формування валеологічної культури вимагає проектування освітньої діяльності процесу формування індивідуального становлення та розвитку валеологічних компетентностей у майбутнього вчителя біології. Валеологічні компетентності відносять до ключових компетентностей. Будь-які ключові компетентності формуються на основі предметних та загальнопредметних компетентностей. Процес інтеграції, взаємодії, доповнення одних компетентностей іншими створюють загальнопредметні компетентності, які є базовою основою для формування цілісної системи ключових компетентностей.

Процес інтеграції, проявляється у послідовності:

1. набуття психолого-педагогічних та валеологічних знань і вмінь у межах окремих навчальних дисциплін;
2. встановлення взаємозв'язків між окремими темами кожної дисципліни;
3. взаємозв'язок валеологічних знань і вмінь з різних дисциплін;
4. взаємозв'язок валеологічних знань із реальними проблемами навколишнього середовища і пов'язаних із ними проблемами здоров'я;
5. структурування та систематизація інтегрованих знань і вмінь.

Валеологічні компетентності – це сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій особистості, її знань, способів діяльності стосовно збереження, відновлення і розвитку власного здоров'я та навколишнього середовища в умовах напруження екологічної ситуації.

У майбутнього вчителя біології повинні бути сформовані *валеологічні компетентності*:

- системні знання про цілісність людини і середовища, синергетичні

- принципи побудови світу;
- технологічну діяльність людини та її вплив на протікання екологічних процесів у середовищі існування;
 - поняття про здоров'я людини як критерій якості навколишнього середовища;
 - сучасні стратегії подолання екологічної кризи і місце у них духовних цінностей;
 - система валеологічних цінностей;
 - яскраво виражені психологічні механізми сприймання природних об'єктів у процесі взаємодії з ними – емпатія, ідентифікація, суб'єктифікація;
 - екоцентрична спрямованість взаємодії з навколишнім світом;
 - позитивна мотивація на збереження середовища існування та власного здоров'я; уміння і навички практичної валеологічної діяльності.

Висновки.

Отже, валеологічна компетентність майбутнього вчителя біології – це особливий тип організації набутих валеологічних компетентностей, які необхідні для професійної діяльності. Валеологічна компетентність включає у себе багато складових, а саме: знання, пізнавальні та практичні навички, стосунки, емоційне ставлення, систему цінностей, етику, мотивацію. Ключові компетентності формуються на основі предметних. Вони повинні містити не лише пізнавальну і операційну складові, але й мотиваційну і соціальну. У професійно-педагогічній підготовці повинна враховуватися професіоналізація валеологічних знань та вмінь, тобто вони повинні бути підпорядковані головному напрямку – формуванню полікультурної компетентності майбутнього вчителя біології.

Література:

1. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутнього вчителя: [монографія]/ Бобрицька В. І.– Полтава:Скайтек,2006. – 431 с.

2. Васянович Г.П. Вибрані твори у 7 т./ Г.Васянович –Т.3:Педагогічна етика: навчальний посібник Львів: Норма, 2015. – 420с.

3. Галузінська М.І. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до впровадження креативних технологій навчання:монографія / М.І. Галузінська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. – 185 с.